

HÅLLBART HANTVERK 2020

En rapport om konsumtion av och
kunskap om hantverkstjänster

Hantverkarna
STOCKHOLM

HANTVERKARNA & POLITIKEN

Stockholms Hantverksförening har bedrivit verksamhet i huvudstaden sedan 1847. Syftet har varit tydligt: att värna Stockholms hantverkare och främja hantverket, yrkesutbildningen och yrkesskickligheten.

Föreningens 170-åriga historia har formats av politiska beslut och en dynamisk förändring av förutsättningarna för att bedriva hantverk i huvudstaden. Ett tjugotal år efter grundandet, 1865, avskaffades den ståndsriksdag där hantverkare och köpmän garanterades parlamentarisk representation.

Under samma period infördes Förordningen för utvidgad näringsfrihet. Hantverksyrken avmonopoliserades och landets alla (myndiga) män och kvinnor kunde nu försöka sig på att bli skräddare, skorstensfejare – eller skomakare.

Två förändringar som främjat samhällets välbefinnande och utveckling väl, men som inte desto mindre har omkullkastat förutsättningarna för den tidens hantverkare. Trots detta står Stockholms Hantverksförening år 2020, efter 173 års verksamhet, stabilt som en framtidsinriktad och utvecklingsvillig representant för Stockholms näringsliv.

Hur kan det då komma sig? Svaret är i huvudsak inte komplicerat – hantverkarskunnande och yrkesskicklighet går aldrig ur tiden. Men också för att föreningen genom alla år har engagerat sig som samtalspartner med politiker, näringslivsaktörer och kundgrupper för att främja Stockholm som handelsplats och turistmål. Det är en dialog som inte får tystna.

Den klimatomställning vi står inför kräver att fler varor och produkter repareras och renoveras istället för att slängas och bytas ut mot nyinköpt. För att detta ska bli verklighet krävs i många fall en hantverkarens yrkeskompetens och mycket handlar om att sprida kunskap och ökad kännedom hos allmänheten för att påverka beteendemönster. Ett beteendemönster som idag säger släng och köp nytt snarare än lappa och laga.

Frågorna kring framtiden för hantverk och hantverksyrken blir allt mer viktiga då det inom många hantverksyrken är stora pensionsavgångar som sker framöver. Om inte tillströmningen till hantverksutbildningarna ökar skulle det kunna betyda att vissa yrken i framtiden riskerar att helt dö ut.

i Stockholms Hantverksförening

Medlemmar:

Representerar över 300 olika hantverksyrken. Alltifrån attributmakare till ädelstensslipare.

Etableringsår:

1847

Fokusområden:

Hållbarhet, kunskap, kvalitet.

SIFOUNDERSÖKNING 2020

Under våren 2020 tog Sifo på uppdrag av Stockholms Hantverksförening fram en undersökning som redogjorde för stockholmarnas förhållande till hantverkaryrken med tillhörande tjänster. Uppdraget var att djupdyka i huvudstadens invånares kunskap om och intresse av det som hantverksyrken bidrar med till stadsbilden.

Hur ofta återvänder en äldre man i villa till sin favoriturmakare? Vet en ung, kvinnlig student vad ett gesällbrev är? Är hållbar konsumtion eller billigare peng tack vare skatteavdrag

viktigast för en medelålders Svensson boendes i en av stadens kranskommuner?

Resultatet är av intresse inte bara för hantverkare och Stockholms Hantverksförening, utan också för regionens politiker, makthavare och näringslivsintressenter.

Sifo ställde frågorna och Stockholms invånare svarade. Med undersökningen i ryggen presenteras här de insikter som undersökningen innebar och de åsikter som kan härledas ur siffrorna.*

Utvalda tjänster som har definierats som hantverkstjänster i Sifos undersökning:

- Urmakare
- Skomakare
- Möbelrenovarare-/tapetsrare
- Guld-/silversmed
- Skräddare

* Sifoundersökningen för Stockholms Hantverksförening genomfördes av Kantar Sifo under perioden 6-16 december 2019. Totalt intervjuades 1134 personer i åldern 16-79 år boende i Storstockholm. Insamlingen av svar skedde genom webbpanel som är riksrepresentativt rekryterad utifrån slumpmässiga urval.

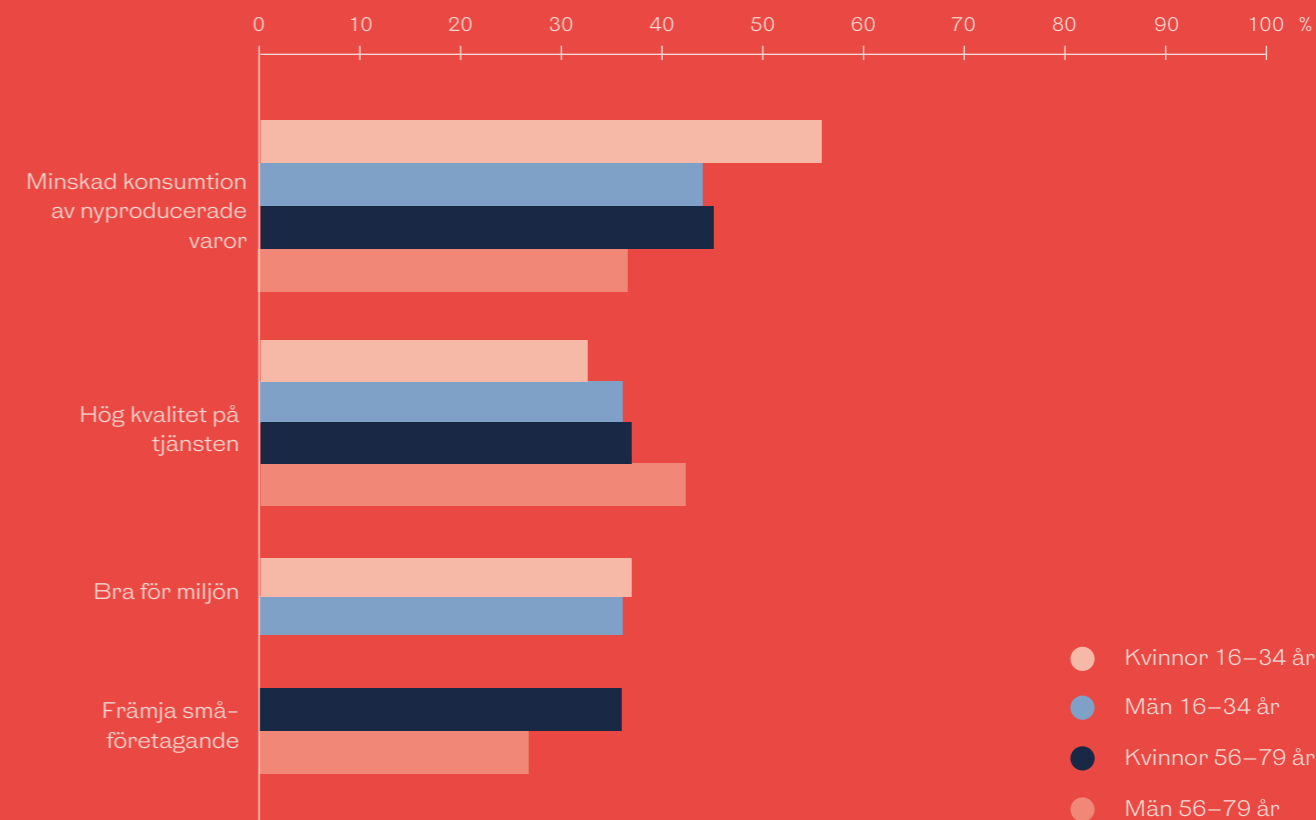
STOCKHOLMARNNA VILL KONSUMERA HÅLLBART MEN ÄR OSÄKRA PÅ HUR

Sifos undersökning visar på glädjande mönster likväl som en oroväckande trend. Stockholmare, särskilt från de yngre generationerna, framhåller de värden som olika hantverksyrken skapar som avgörande för sin konsumtion. Men, kunskapen om hantverkssektorerna är låg.

Trenden är generationskopplad snarare än könsrelaterad. Siffrorna för unga kvinnor matchar i högre grad motsvarande för unga män än äldre kvinnor.

Vilka är de främsta anledningarna till att du använder dig av hantverkartjänster?

(Ett eller flera svar)

Trenden med hållbar konsumtion får idag antas vara ett större samhällsfenomen som inte kan förväntas avta. I takt med att yngre generationer höjer sin inkomst och därmed konsumtionsförmåga kommer efterfrågan på hållbara tjänster och produkter att öka.

Problemställningen kommer således att vara hur man kommunicerar och förmedlar hantverkets inverkan på just hållbara konsumtionsval. Ett exempel handlar om kläder. Siffror från Naturvårdsverket visar att svenskar årligen konsumerar 14 kg textilier, en ökning med 30 % sedan år 2000.

En bärande del i Stockholms varumärke är en tydligt klimatsmart profil. Som en del av byggandet av nya stadsdelar har ekologiskt hållbar och medveten konsumtion tagit plats i utvecklingsplanerna. Hantverksföreningens Sifoundersökning visar att stockholmarna i ständigt stigande grad kommer att begära att hållbar konsumtion är en naturlig aspekt av den växande storstaden. Detta inkluderar näringslivssamverkan, politiska satsningar och visionära utvecklingsprojekt anpassat för den medvetna konsumenten; att inbegripa hantverksföretagen så som skomakare, finsnickare och tapetserare i stadsplanerna framöver.

DET GODA EXEMPLET: RETUNA

Ett bra exempel på ett hållbart initiativ och projekt i regionen är Sveriges första återbruksgalleria. Den finns i Eskilstuna och är en handelsplats för hållbar shopping, ett köpcentrum där alla butiker har återbruk som affärsidé. Ett initiativ som handlar om klimatomställning och förändrat beteende genom återbruk och återvinning.

Gallerians hela syfte är att åstadkomma mer med de resurser vi redan har och påverka allmänheten på ett bredare och nytt sätt. På så sätt finns det många sociala och miljömässiga hållbarhetsfördelar. Förenkla klimatsmart beteende och ge en möjlighet för olika typer av företag och butiker att samordna sig, kommunicera och dela affärsidéer och kreativa lösningar

med varandra. Genom renovering, reparation och kreativt återbruk får använda saker nytt liv och kan säljas vidare.

I direkt anslutning till en återvinningscentral hittar man gallerian och här kan vem som helst lämna in sina saker som ligger hemma och skräpar. Sakerna delas sedan ut till de återbrukande butikerna och företagare i gallerian. De reparerar, fixar till och gör i ordning sakerna som får nytt liv och sedan säljs vidare.

I gallerian finns inte bara shopping, det arrangeras även kontinuerligt olika typer av föreläsningar, events, workshops och temadagar. Allt för att sprida kunskap, engagera och inspirera fler till mer hållbar konsumtion.

14

kg textilier konsumerar
genomsnittssvensken
varje år.

ETT OROVÄCKANDE KUNSKAPSGLAPP – VEMS ANSVAR?

Den oroväckande motsägelsen som kan utläsas i Sifos undersökning är att en hög vilja till att konsumera på det sätt som hantverksyrken representerar korrelerar med en låg kunskap om dessa yrken.

De grupper som sannolikt har ett stort intresse för hantverkarens tjänster vet helt enkelt relativt lite om vad just dessa tjänster innebär. Det här är en kunskapslucka med risk för negativa följd effekter och som har diskuterats på riksdagsnivå.

NEDSLAG HANTVERKSUTBILDNINGAR

”Skriftlig fråga 2019/20:729 av Lotta Finstorp (M) till Miljö- och klimatminister Isabella Lövin, 20/01/09”

De globala målen och Agenda 2030 är en ambitiös agenda för hållbar utveckling som världens länder har antagit. Den cirkulära ekonomin kommer att bli ett allt viktigare verktyg framöver för att uppnå de 17 globala målen i Agenda 2030. En del i den cirkulära ekonomin är att fler varor och produkter repareras och renoveras i stället för att köpa nytt. För att detta ska bli verklighet krävs i många fall yrkeskompetens.

Medelåldern bland de yrkesverksamma hantverkarna är hög, och pensionsavgångarna kommer inom en snar framtid att medföra stora behov av nyutbildad arbetskraft. Detta innebär inte bara att vissa yrken i framtiden riskerar att helt dö ut, utan det riskerar också statusen inom hantverkskunnandet.

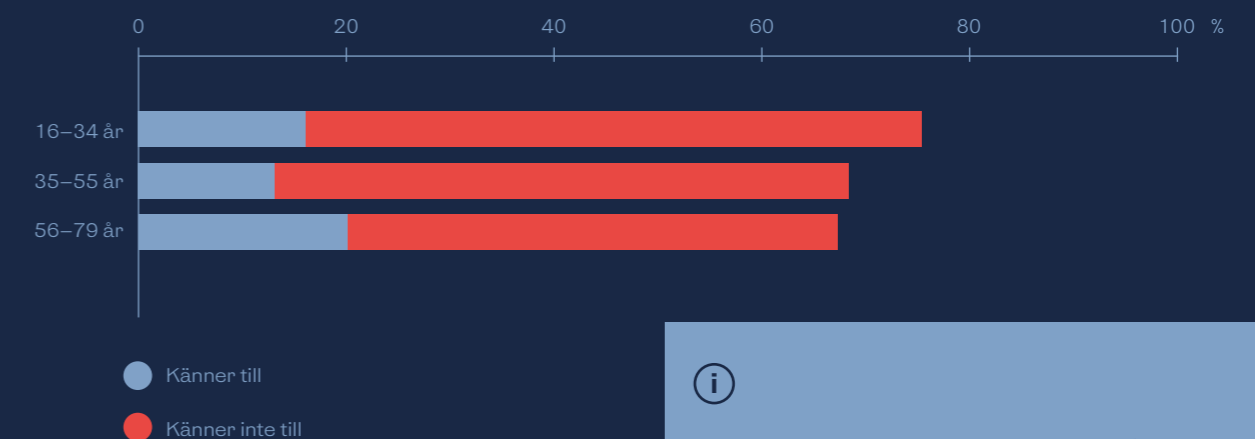
Det finns över 300 hantverksyrken, och ett väldigt tydligt exempel är att det de närmaste åren kommer att behövas fler personer med hantverksutbildning. Bara inom trä- och möbelindustrin, för att konkret nämna en bransch, behövs 8 000 personer, samtidigt som utbudet av utbildade snickare är mycket begränsat.”

Stockholms Hantverksförenings undersökning visar att nästan 40 % av stockholmarna inte känner till vad begreppen gesäll- och mästarbrev innebär. Bland den yngre befolkningen (16–34 år) är antalet över 50 %.

Problematiken i detta är mångfacetterad. En hållbar konsumtion, som Stockholms stad såväl som Stockholms Hantverksförening själva lyfter fram som avgörande för framtidens konsument, kräver upplysta konsumenter.

Känner du till vad benämningarna gesäll- och mästarbrev innebär?

Gesäll- och mästarbrev är bevis på kunskap, erfarenhet och ett erkännande inom olika hantverksyrken. För företagare och konsumenterna är det en garanti och stämpel för god och hög kvalitet. Kraven kring yrkeserfarenhet, kunskap och utbildning sätts inom respektive yrke. Idag kan man få gesällbrev inom ca 70 olika yrken.

Det är för den genomsnittlige stockholmaren sannolikt inte av avgörande betydelse hur en benämning som "mästarbrev" ska definieras. Men, svaren tyder på en okunskap om hur varor och tjänster som inte massproduceras kvalitetssäkras och hur sekelgammal kunskap reproduceras inom hantverkarskrån.

Samma trend kan ses hos de hantverksutbildningar som erbjuds runt om i landet. Som Lotta Finstorp (M) påpekat i en interpellation till miljöminister Lövin (se skriftlig fråga), råder det en kraftig brist på utbildade hantverkare inom ett flertal yrkeskategorier. Enbart inom trä- och möbelindustrin behövs nyrekryteringar på upp emot 8 000 tjänster de kommande åren.* Detta samtidigt som antalet nyexaminerade snickare är långt ifrån att uppnå de nödvändiga nivåerna. Många hantverksyrken ropar högt efter kvalificerad, välutbildad personal.

Andelen kvinnor/män som vill bli hantverkare:

Undersökningen visar på ett kunskapsunderskott om de tillgängliga utbildningar som idag erbjuds. Oavsett kön och ålderskategori avslöjas en påtaglig brist på kunskap och möjligtvis intresse när det kommer till hantverksutbildningens innehåll och struktur. Cirka hälften av alla tillfrågade känner helt enkelt inte till vilken utbildning som krävs för att bli hantverkare.

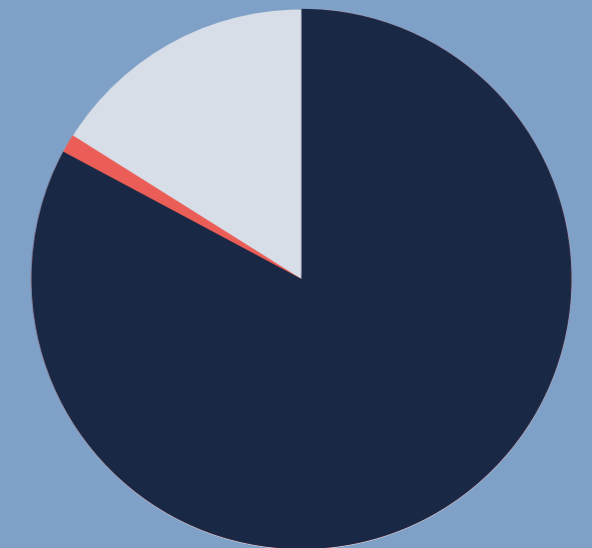
Undersökningen visar att skillnaden mellan mäns och kvinnors vilja att bli hantverkare existerar, men är litet. Fyra procent av männen anger att de vill bli hantverkare. Motsvarande siffra för kvinnor är två procent. Andelen som säger sig vara hantverkare är sex procent (män) och två procent (kvinnor).

TROTS ALLT –
STOCKHOLMARNNA GILLAR SINA
HANTVERKARE

Undersökningen visar att stockholmarna uppskattar sina olika hantverkare och deras tjänster. 73 % av de tillfrågade har en positiv uppfattning av yrkena. Enbart 2 % har en negativ uppfattning.

Det kan noteras att en negativ bild genomgående är ovanlig, oaktat kön och åldersgrupp. I den andra änden av skalan sticker en grupp ut – bland äldre kvinnor anger 93 % att de har en positiv bild av hantverkare.

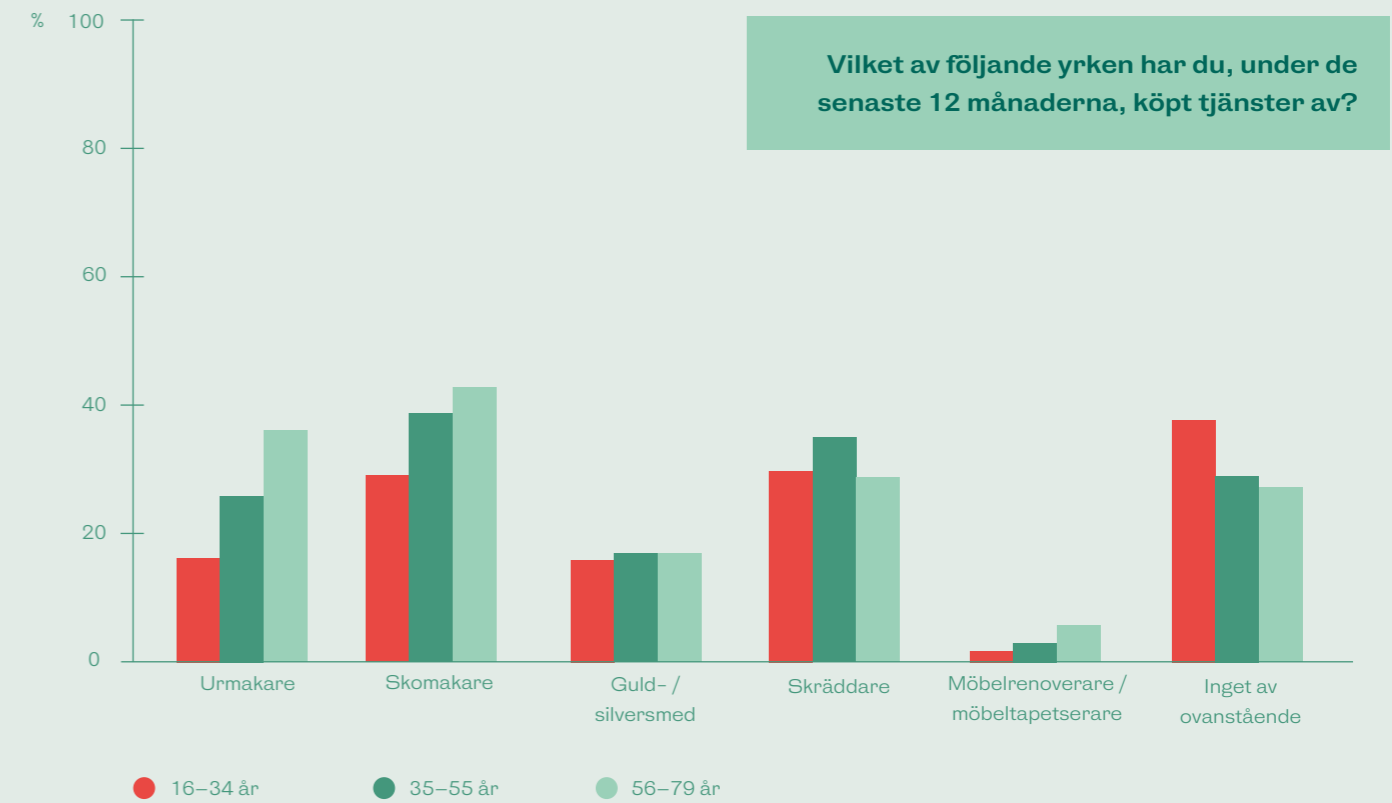
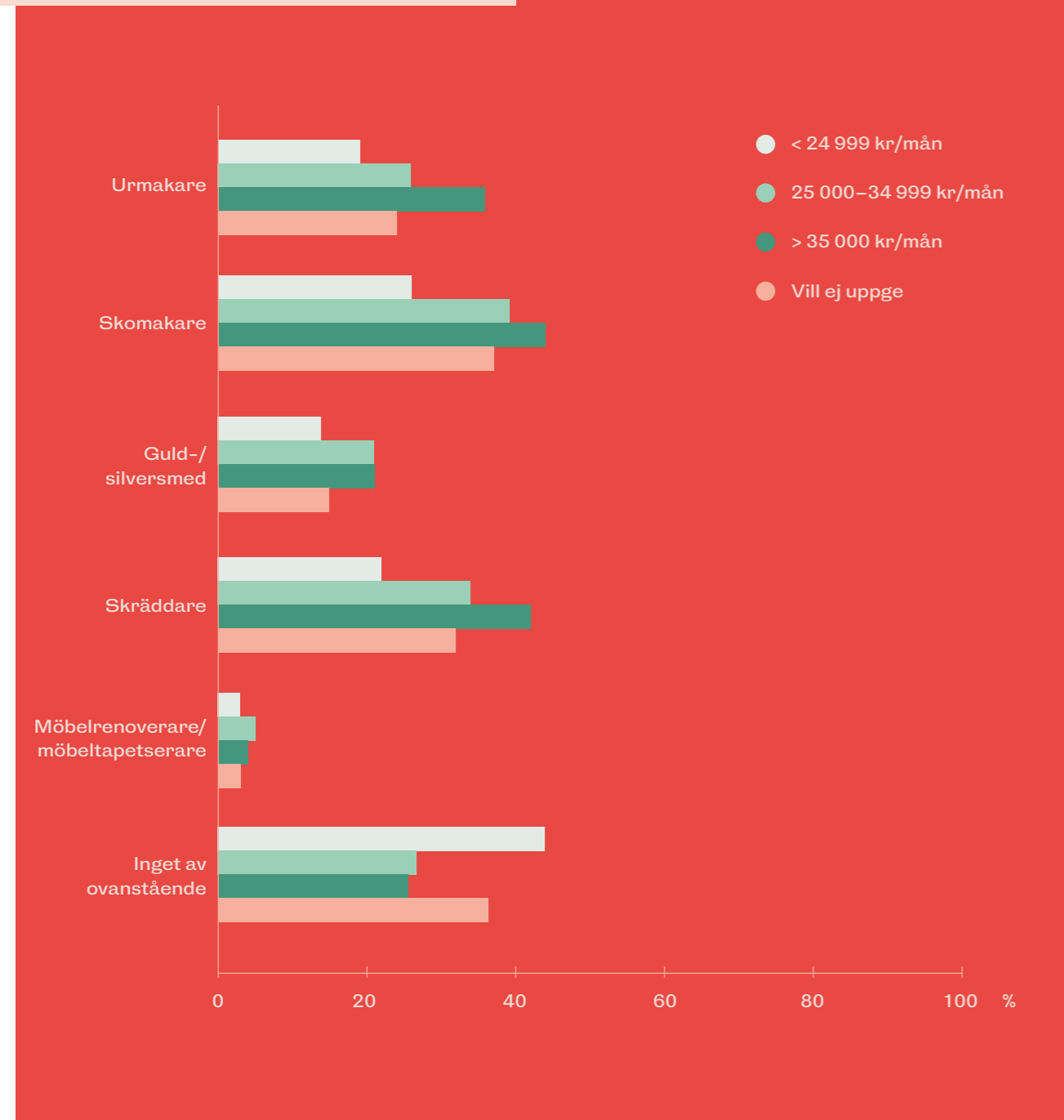

● Positiv ● Negativ ● Ingen uppfattning / Vet ej

* Rekryteringsbehov inom trä- och möbelindustrin fram till 2023, TMF, Trä & Möbelföretagen, februari 2019.

Trenden angående konsumtionsmönster av hantverkares olika tjänster får ses som väntad. De olika tjänsterna nyttjas i högre grad av personer med högre inkomst i äldre åldersgrupper. Bland de som angivit att de har konsumerat någon hantverkstjänst under de senaste tolv månaderna är det vanligaste svaret Skomakare (37 %), följt av Skräddare (32 %) och Urmakare (26 %).

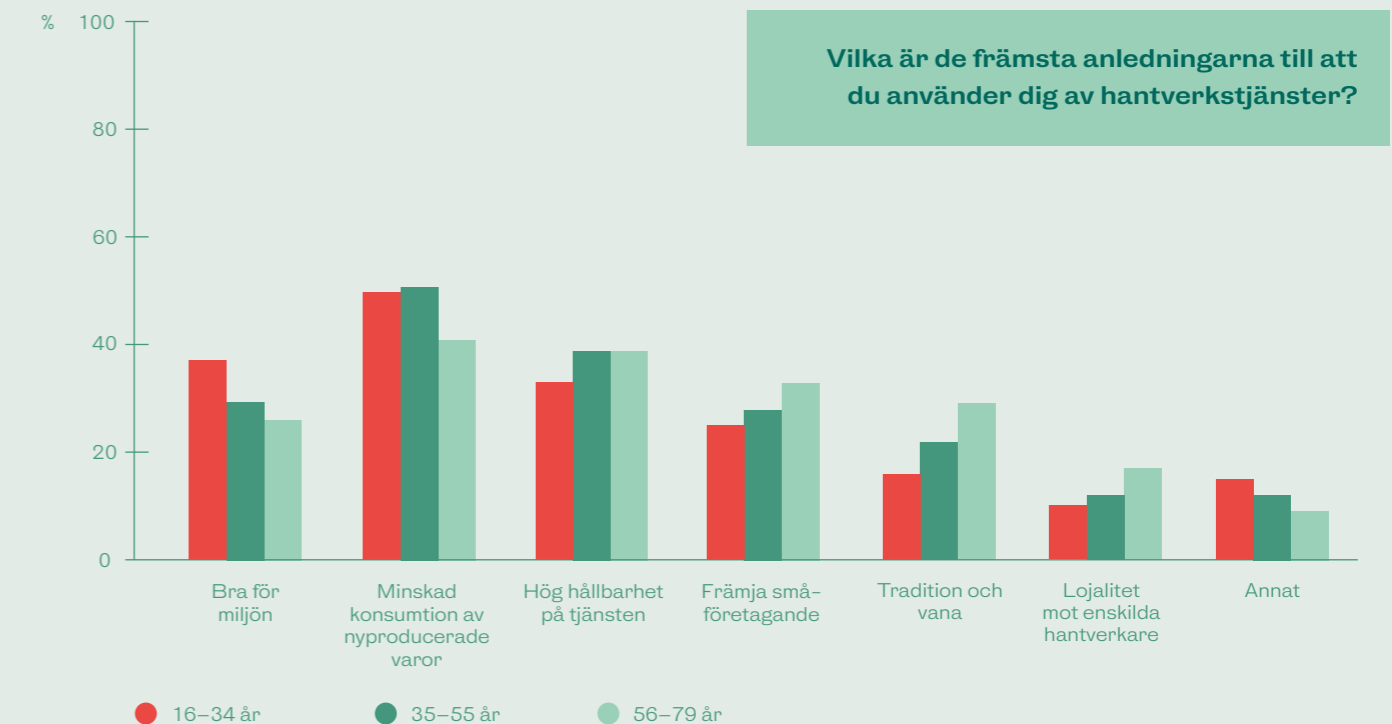
Vilket av följande yrken har du, under de senaste 12 månaderna, köpt tjänster av?

Vilket av följande yrken har du, under de senaste 12 månaderna, köpt tjänster av?

Den enda kategorin där unga stockholmare är mer frekventa konsumenter än de äldre svaranden är skräddartjänster. Intressant nog kan det konstateras att bevekelsegrunderna bakom konsumtionen korrelerar med konsumtionsmönstren, på samma sätt som har diskuterats tidigare i denna rapport. Äldre stockholmare konsumerar

oftare hantverkars tjänster och drivs, till skillnad mot yngre svaranden, av kvalitet och tradition snarare än hållbarhetsfokus. Den demografiska förändringen av hur och varför stockholmare använder sig av hantverkstjänster kommer uppenbart att påverkas under kommande generationsskiften. Detta behöver bransch likväl som stad anpassa sig efter.

Vilka är de främsta anledningarna till att du använder dig av hantverkstjänster?

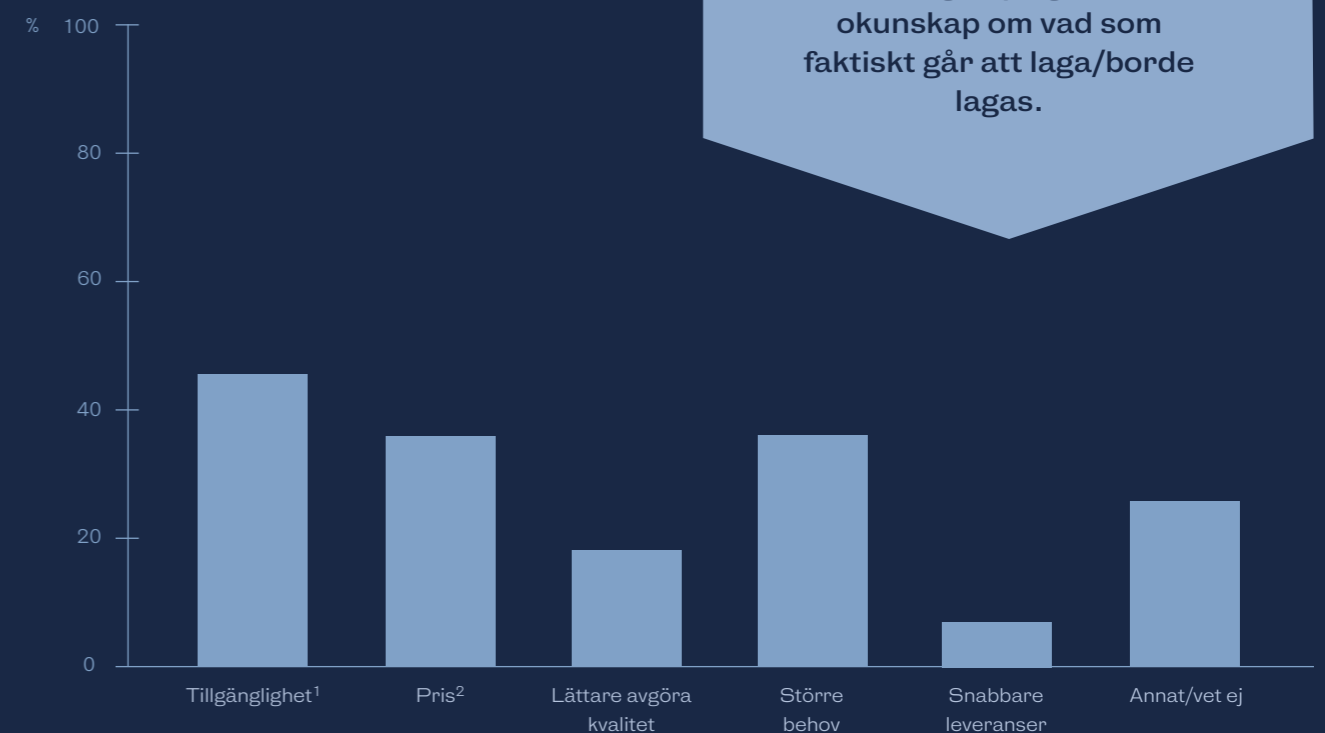

PRIS, TILLGÄNGLIGHET & KUNSKAP

För att komma till rätta med gapet/skillnaden mellan viljan att konsumera och nuvarande beteendemönster krävs en förståelse och en anpassning till ett antal bevekelsegrunder. Stockholmare framhåller pris, kunskap och tillgänglighet som de viktigaste parametrarna för att nyttja hantverkstjänster mer frekvent i framtiden.

Återigen identifieras ett behov av djupare kunskap om kvalitet såväl som hantverkets betydelse för att ytterligare stärka viljan att konsumera mer hållbart.

Vad skulle få dig att använda hantverkstjänster ytterligare?

Det höga svarstalet på "Större behov" kan tolkas som ett tecken på en låg efterfrågan på grund av okunskap om vad som faktiskt går att laga/borde lagas.

Svaren har summerats och innehåller följande underkategorier:

- 1) Kortare avstånd, lättare att hitta, större utbud, ökad möjlighet att beställa hantverkstjänster online
- 2) Lägre pris, förbättrade avdragsmöjligheter

SLUTLIGEN:

SAMTLIGA SAMHÄLLSAKTÖRER MÅSTE SAMVERKA

Den Sifundersökning som har producerats visar på den dissonans som kan identifieras mellan stockholmarnas vilja till att konsumera hantverkarens tjänster och deras kunskap om branschen och dess förutsättningar. Särskilt bland yngre svaranden är det tydligt att det mervärde som hantverksyrken innebär, med fokus på hållbar konsumtion och utökat återbruk, är avgörande. Bland äldre konsumenter ligger själva yrkesskickligheten i fokus för konsumtionen.

Denna utveckling skapar både behov och möjligheter för Stockholms stad. I den näringslivspolitik som idag ligger på remiss hos huvudstadens intressenter förtydligas att ett av stadens mål är att "Stockholm stad ska även vara ledande i genomförande av FN:s 17 globala mål för hållbar utveckling enligt Agenda 2030". Detta är ett syfte och fokus som Stockholms Hantverksförening i högsta grad delar. De hantverksyrken som representeras av organisationens medlemmar bidrar till målpuppfyllnad i flera av den globala målen, däribland *Öka antalet personer med färdigheter för ekonomisk trygghet* (mål 4.4), *Förbättra resurseffektiviteten i konsumtion och produktion* (mål 8.4) samt *Minska mängden avfall markant* (mål 12.5).

Att främja näringslivets utveckling är självklart av hög prioritet för de hantverkare som verkar i Storstockholm. Ett förenklat regelverk, välfungerande kontaktvägar med staden och att på allvar åtgärda de utmaningar som hantverkare möter i sitt dagliga arbete är exempel på områden där staden och Stockholms Hantverksförening behöver fortsätta mötas i dialog.

Ett lika brännande område är frågan om kompetensförsörjningen inom hantverkarens olika yrkeskategorier. Som denna skrift har visat är intresset för hantverkstjänster stort bland regionens invånare. Framtiden är formad för hållbart hantverk, men för att säkerställa möjligheten att möta efterfrågan krävs krafttag för att säkra utbudet.

Åtgärder måste helt enkelt till för att främja ungdomars vilja att utbilda sig till hantverkare och utbildningarna måste kännetecknas av en närhet till yrkesutövningen. Frågan är snarast av matchningskaraktär – intresset finns, men kunskapen om yrkena saknas.

Denna skrift är ett nedslag i den undersökning som har genomförts av Stockholms Hantverksförening och Sifo tidigt 2020. Insikter i konsumtionsmönster och intresseområden som kännetecknar stockholmarna blandas med exempel på hur frågor om hållbarhet och utbildning har hanterats runt om i landet.

Skriften inleddes med en kort beskrivning av Stockholms Hantverksförenings mångåriga väg mot dagens position, som den ledande representanten för hantverkskonst och yrkesskicklighet i Storstockholm. En avgörande del av denna utveckling har handlat om en gynnsam dialog mellan näringsliv och politiker. Denna skrift är en intresseväckare och dialogöppnare för att fortsätta bana väg mot framtidens Stockholm.

Hantverkarna
STOCKHOLM

Stockholms Hantverksförening
Vasagatan 46
111 20 Stockholm
08-442 78 40
hantverkarnastockholm.se